

Európa dohaduje fiskálnu úniu
prof. Ing. Jaroslav Husár, CSc., Mgr. ek.

Už niekoľko týždňov sa v EÚ, teda v Bruseli, diskutuje o potrebe *fiskálnej jednoty* v štátoch EÚ. A nadpis, ktorý som použil, som čítal v Economist-ovi a aj vo Financial Times. Aj v našich novinách. Ekonomická veda už veľmi dávno rieši problém konštrukcie regionálnych modelov. Ich podstatou sú keynesiánske modely, modely input-outputu a modely lineárneho programovania.

Keďže na Slovensku, ako jeden z prvých v Európe, problém významu regiónov vyzdvihol prof. Karvaš, a to vo svojom diele Základy hospodárskej vedy už v roku 1947, uvediem z nej tento citát: „Najaktuálnejším prípadom je práve európsky kontinent. Snahy po vytváraní hospodárskeho spoločenstva niektorých štátov európskych, prípadne celej Európy nie je ničím iným, ako výrazom snahy po vytvorení veľkého hospodárskeho priestoru. Organizovanie jednotného európskeho hospodárstva alebo plán vytvorenia dvoch, prípadne troch hospodárskych oblastí v Európe je hľadaním foriem pre vytvorenie samostatných hospodárskych celkov, ktoré by umožnili také racionálne usporiadanie vzájomných hospodárskych vzťahov, pri ktorom by sa vytvoril predpoklad k optimálnemu využitiu všetkých prírodných podmienok výroby v prospech hospodárskeho blahobytu tých národov, ktoré sú na tomto priestore usadené“.

Túto ekonomickú úvahu uvádzam aj z toho dôvodu, že v nej hovorí o blahobyte tých národov, ktoré na tom priestore žijú. Je to teda problém maximalizácie uspokojenia ľudí a nie fiskálnej jednoty. Ale regionálne ekonomické problémy skúma známa disciplína regionálne ekonómia. Nehovorí o nutnosti fiskálnej únie. Vedecké úsilie v tejto oblasti však predstavujú aj práce KOVE a jej predchodkyň. Pred niekoľkými rokmi tu bola obhájená dizertačná práca na tému interregionálnych modelov.

Samozrejme, že akékoľvek výdavky vlády vyžadujú, aby mala príjmy. Jedným druhom príjmov vlády sú dane. Vlády majú spravidla viaceré programy zabezpečujúce redistribúciu príjmu v krajine. Týkajú sa mladých, starých, chorých atď. Je tu aj národná obrana, výchova, podpora výskumu atď. Táto množina služieb vlády sa musí zrealizovať a je ťažké zabezpečiť optimalizáciu príslušných finančných tokov. Vo vedeckej literatúre nachádzame riešenia. Nebudem ich rozoberať. Chcem sa však zaoberať problémom nutnosti, či potreby fiskálnej únie a to práve tak, že ukážem možnú konštrukciu modelu keynesiánskeho typu. I napriek tomu, že model bude mať iba niekoľko rovníc, ukážem jeho výpovednú schopnosť. Význam jednotlivých premenných je pomerne známy a preto ich nebudem vysvetľovať. Model pozostáva z tejto množiny rovníc: definícia HDP, rovnica funkcie spotreby definovaná ako funkcia disponibilného príjmu, jednoduchá funkcia príjmu z daní (bude modifikovaná), funkcia dovozu a o investíciách, výdavkoch vlády a exporte uvažujem ako o konštantách. Export však nadobudne v každom regióne inú hodnotu. Teda ekonomický systém opíšeme touto sústavou rovníc:

$$\begin{aligned} Y &= C + I + G + X - M \\ C &= 50 + 0,9(Y-T) \\ T &= 0,5Y \\ M &= 50 + 0,5(Y-T) \\ I &= G = 300 \\ X &= 400 \end{aligned}$$

Tabuľka nižšie je excelovský prepis modelu. Posledný stĺpec je stĺpec pravých strán. Model má vlastne tri bloky: prvých sedem rovníc opisuje ekonomický systém regiónu I, druhých sedem rovníc opisuje región II a posledná rovnica je tretím blokom, opisuje vzťahy medzi prvým a druhým regiónom. Mohol som zvoliť viacero „spojovacích“ rovníc, napr. dopyt po peniazoch, či voľný pohyb pracovných síl. Ide o ukážku a takáto konštrukcia na to postačuje.

1	-1	-1	-1	-1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
-0,9	1	0	0	0	0	0,9	0	0	0	0	0	0	0	0	50
-0,5	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	20
-0,5	0	0	0	0	1	0,5	0	0	0	0	0	0	0	0	50
0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	300
0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	300
0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	400
0	0	0	0	0	0	0	1	-1	-1	-1	-1	1	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	-0,9	1	0	0	0	0	0,9	0	50
0	0	0	0	0	0	0	-0,5	0	0	0	0	0	1	0	0
0	0	0	0	0	0	0	-0,5	0	0	0	0	1	0,5	0	50
0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	300
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	300
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	380
0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	-1	0
inverzná															riešenie
1,25	1,25	-0,5	-1,3	1,25	1,25	1,25	0	0	0	0	0	0	0	0	1240
0,563	1,563	-1,1	-0,6	0,56	0,56	0,56	0	0	0	0	0	0	0	0	590
0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	300
0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	300
0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	400
0,313	0,313	-0,6	0,69	0,31	0,31	0,31	0	0	0	0	0	0	0	0	350
0,625	0,625	0,75	-0,6	0,63	0,63	0,63	0	0	0	0	0	0	0	0	640
0	0	0	0	0	0	0	1,25	1,25	-0,5	-1,3	1,25	1,3	1,25	0	1225
0	0	0	0	0	0	0	0,56	1,56	-1,13	-0,6	0,56	0,6	0,56	0	601,25
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	300
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	300
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	380
0	0	0	0	0	0	0	0,31	0,31	-0,63	0,69	0,31	0,3	0,31	0	356,25
0	0	0	0	0	0	0	0,63	0,63	0,75	-0,6	0,63	0,6	0,63	0	612,5
0,625	0,625	0,75	-0,6	0,63	0,63	0,63	0,63	0,63	0,75	-0,6	0,63	0,6	0,63	-1	1252,5

Lahko zistíme, že v prvom regióne príjmy z dani opisuje funkcia $T = 20 + 0,5Y$ a v regióne II funkcia $T = 0,5Y$ (v druhom regióne neuvažujeme paušálne dane). Export v regióne I je 400 jednotiek a v druhom je 380 jednotiek. Tabuľka uvádza aj inverznú maticu a riešenie. Z posledného stĺpca vidíme, že HDP regiónu I je 1240 jednotiek a druhého je 1225 jednotiek. Príjmy z daní v regióne I sú 640 a v druhom 612,5 a saldo rozpočtu v prvom regióne je 340 a v druhom 312,5 jednotiek, teda prebytok. Ďalšiu analýzu ako aj zistiť hodnoty zložiek HDP si môže urobiť čitateľ. Modelový prístup dokazuje, že v regiónoch môže byť rozdielny daňový systém. Iste tento model je jednoduchý. V realite môžeme skonštruovať stovky rovníc na opis fungovania ekonomického systému. Sám som v praxi overil modely lineárneho programovania pre 11 poľnohospodárskych družstiev a komplexný model mal 2200 rovníc a cca 2500 premenných. Ide o správne nazeranie na ekonomický svet.